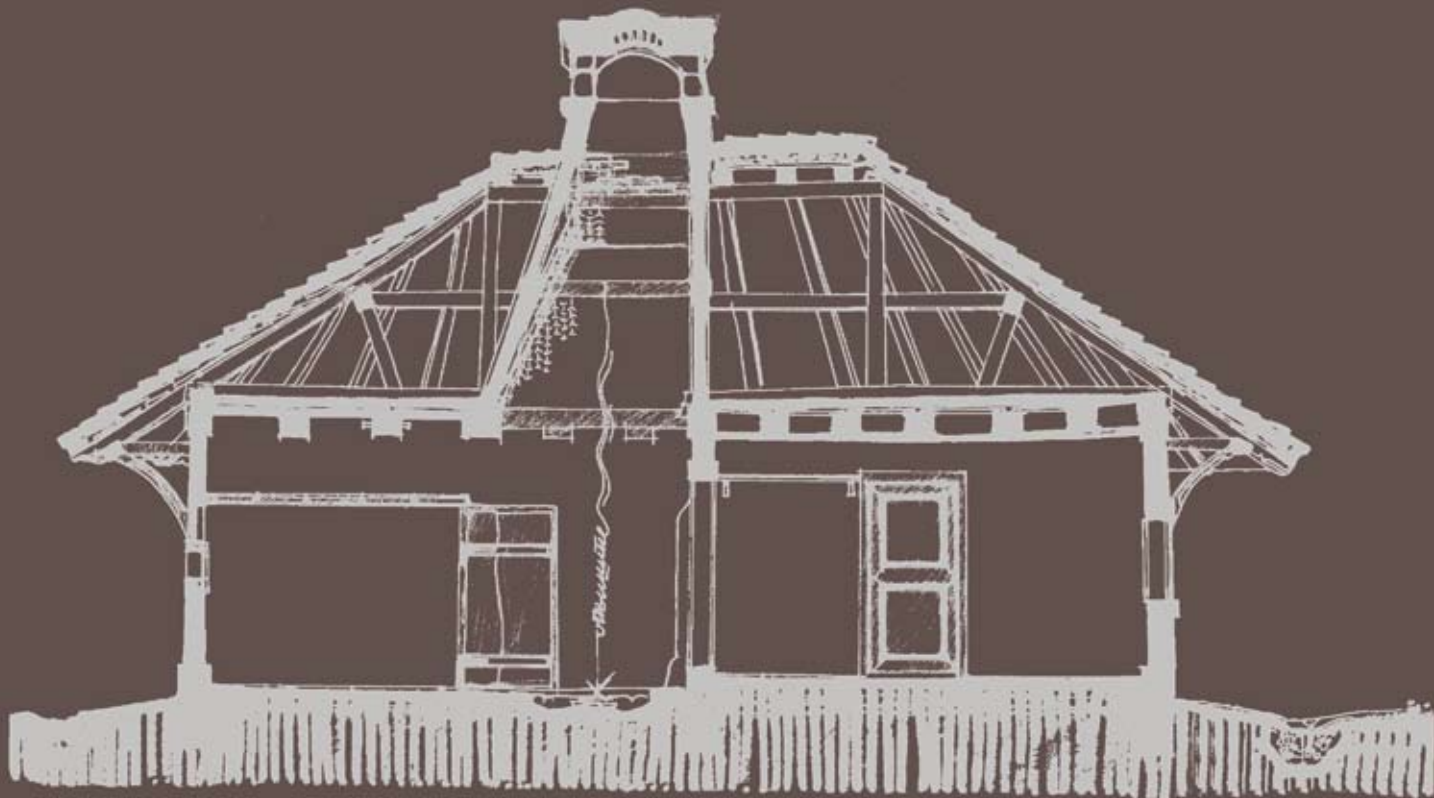

Кућа породице Матић у Вранићу
Matić Family House in Vranić

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националне значајности
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

Кућа породице Матић у Вранићу, пресек, цртеж
Matić Family House in Vranić, cross section, drawing

Кућа породице Матић у Вранићу

Барајево

Кућа породице Матић у Вранићу, изглед у току радова на демонтирању, 1982. година
Matic Family House in Vranić, during works on dismantling, 1982

Село Вранић се налази у београдској општини Барајево. Помиње се први пут у турском попису Влаха Београдске нахије 1528/1530. године са три влашка дома. У каснијим пописима број становника варира у зависности од историјских условљености, да би током 19. века подаци о развоју насеља били све многобројнији, разноврснији и опширнији. Тако знамо да Вранић 1818. године са 80 домова и 193 арачке главе спада по величини у четврто село Београдске нахије, која је укупно бројала 122 села. Нешто касније, 1836. године, Вранић са 90 кућа представља највеће село Капетаније посавске, која у то

време административно обухвата 30 села. У периоду друге половине 19. века, Вранић се, као и већина села Београдског округа, веома интензивно развија тако да већ 1875. године са 256 кућа спада у највеће село Посавског среза, а заједно с Рипњем, Кораћицом и Великом Иванчом – у четири највећа села Београдског округа.¹

Објашњење за ово треба тражити и у постојању хана, спаљеног почетком 1804. године, који је као стециште трговаца и путника омогућавао трговачки промет, али и сталан контакт локалног становништва са странцима. И једно и друго непосредно су допринели

Кућа породице Матић у Вранићу, прозор, детаљ
Matic Family House in Vranić, window detail

економском јачању и бржем политичком и социјалном сазревању вранићке средине. Тако је Вранић у извесном смислу постао изузетак у општем, углавном једноличном развоју села београдске околине током 19. века.

У оквиру села Вранић, по свом значају, издваја се комплекс у порти цркве брвнаре, који чине сама црква брвнара, с почетка 19. века, потом кућа породице Матић из прве половине 19. века, црква посвећена Св. Илији из 1888. године са звоником, те надгробници, парохијски дом са збирком свештеника Радивоја Митровића и свештеничка кућа.²

Кућа породице Матић у Вранићу је ретко очуван примерак шумадијске дводелне чатмаре из прве половине 19. века. Кућа је правоугаоне основе, димензија 10 м x 8 м, и првобитно се састојала од две просторије:

оцаклије и собе. Каснијим дорадама план је нешто измењен подизањем нових преградних зидова, формирањем оставе у оцаклији, као и собице (одузимањем дела собе). Зидана је у бондручној конструкцији са испуном од чатме, а покривена пљоснатим ћерамидним кровом. Темељи су зидани у ломљеном камену с храстовим гредама на које је постављена бондручна конструкција.

Велике надстрешнице, присутне већ код шумадијске брвнаре, овде достижу испуст од једног метра и прихваћене су косницима – неком врстом дрвених конзола – што непосредно доприноси живописном изгледу куће у целини. Изванредне пропорције између тела куће и кровне масе, карактеристичне за шумадијску брвнару, остају непроменљиве кроз све епохе развоја и представљају трајну архитектонску и ликовну вредност овог типа куће.

Кућа породице Матић у Вранићу, надстрешница, детаљ
Matic Family House in Vranjić, eaves detail

Ентеријер куће, са отвореним оцаком, земљаним подовима, таваницама од дрвених греда са талпама између њих, рустично тесаним и скромно декорисаним вратима и бело окреченим зидовима – сачуван је брижљивим конзерваторским поступцима.

Наиме, кућа породице Матић, због немогућности чувања на месту на којем је сagraђена, пренета је са првобитне локације на рубу села у црквену порту.

Преношење и нова локација су отворили низ конзерваторских дилема. Иако настале у истом времену, црква брвнара и кућа нису представљале јединствену целину, јер се стамбене поповске куће у црквеној порти јављају у Србији тек крајем деветнаестог века. Олакшавајућа околност је био став да се кућа презентује искључиво као експонат. На овај начин, уз одговарајућу физичку удаљеност,

постигнут је ефекат двеју засебних целина, али је уједно сачувана и њихова компатибилност.

На источној страни порте, уз ограду, поред куће породице Матић налази се шест помоћних привредних објеката (два коша, две магазе и два млекара), који су пренети са различитих локација у село или из суседних села.

У оквиру историјског развоја Београдског подручја у једном од најбурнијих раздобља, уочи I српског устанка и током устанка, свака личност везана за ове догађаје непосредна је потврда о политичкој и социјалној зрелости средине, која је имала снаге да покрене, води и заврши тако значајну неравноправну борбу.

Личности које се у Вранићу јављају као организатори и вође устанка – Павле и Анастас Поповић, Милисав Чамџија и Мата Мирковић –

Кућа породице Матић у Вранићу, ентеријер, детаљ
 Matić Family House in Vranić, interior detail

сведоче у којој је мери ова област била и економски јака и социјално формирана већ крајем 18. века. Захваљујући овим људима, Вранић је постао једно од жаришта устанка у Београдској нахији, а кућа породице Матић, у којој су се састајали, једина је до данас идентификована устаничка кућа на београдском подручју и – заједно са црквом брвнарном, Црквом Св. Илије, надгробним споменицима и богатом збирком свештеника Радивоја Митровића – представља немерљиво значајно споменичко наслеђе.

НАПОМЕНЕ:

1. Види више: Х. Шабановић, *Турски извори за историју Београда*, књ. I, св. 1, Београд, 1964; Р. Matković, *Putovanja po Balkanskom полутоку XVI века*, RAD JAZU, 116 (1893); Д. Поповић, *Србија и Београд*, Београд, 1950.
2. Због многоструких вредности, црква је утврђена за културно добро од великог значаја – Решење Завода бр. 772/4 од 23. 12. 1965. Културно добро од великог

значаја (*Одлука*, Сл. гласник СРС, бр. 14/79), а Кућа породице Матић није утврђена за појединачно културно добро, али се налази на заштићеној парцели и заједно са црквом брвнарном представља целину.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Х. Шабановић, *Турски извори за историју Београда*, књ. I, св. 1, Београд, 1964.
2. Р. Matković, *Putovanja po Balkanskom полутоку XVI века*, RAD JAZU, 116 (1893).
3. Д. Поповић, *Србија и Београд*, Београд, 1950.
4. Барајево и околина, ур. Михаило Митровић, Београд, 1964.
5. Б. Вујовић, *Цркве брвнаре у околини Београда*, *Годишњак града Београда*, књ. XIX, 1972.
6. Б. Вујовић, *Црквени споменици на подручју града Београда*, књ. II, *Саопштења* 13, Београд, 1973.
7. Н. Живковић, *Народно градитељство – Споменик културе данас*, Београд, 2007.
8. Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда.

Matić Family House in Vranić

Barajevo

Кућа породице Матић у Вранићу, изглед
Matić Family House in Vranić, view

The village of Vranić is in the Belgrade Municipality of Barajevo. The earliest reference to it can be found in the Ottoman tax register of 1528/30 for the population of vlach (eflak) status in the nahiye of Belgrade which recorded three vlach households. The number of inhabitants in later census records varies, depending on historical circumstances, but in the course of the nineteenth century relevant data become ever more numerous, diverse and exhaustive. Thus we know that in 1818 Vranić had 80 households and 193 tax heads, which made it the fourth largest village among a total of 122 villages in the nahiye of Belgrade. In 1836 Vranić with its 90 households was the

largest village of the Sava Captaincy which numbered a total of 30 villages. In the second half of the same century Vranić, like most villages in the Belgrade County, developed at a fast pace and with its 256 households in 1875 was the largest village of the Sava District and, alongside Ripanj, Koraćica and Velika Ivanča, one of the four largest villages in the Belgrade County.

Some of the explanation for this growth may be found in the existence of a han, burnt down in early 1804, which, providing accommodation for travellers and a venue for merchants to close business deals, enabled trade and kept the local population in constant contact with outsiders.

Both played a role in the economic growth and the political and social maturation of the local milieu. In a sense, Vranić became an exception to the typical nineteenth-century development pattern of Belgrade's rural environs.

An important asset of the village of Vranić is the complex of buildings located in the yard of the old log church. The complex consists of the log church itself, which is of an early nineteenth century date, the Matić family house from the first half of the nineteenth century, the church of St Elijah with a belfry built in 1888, headstones, the parish house with the collection gathered by the priest Radivoje Mitrović, and the priest's house.

The Matić family house is a rare surviving example of the Šumadija two-room timber-framed house from the first half of the nineteenth century. It is oblong in plan, 10 × 8 m, and originally had two rooms: the odžaklija, the room with a hearth, and the one simply called soba, 'room'. The original layout underwent subsequent alterations by the addition of partition walls to form a pantry in the odžaklija and a small room in the soba. It is a timber-framed structure with wattle-and-daub infill on foundations of rubble and oak timber, covered with a roofing of flat tiles.

Deep overhanging eaves, a feature observable already in the Šumadija log house, project here as much as one metre from the walls and are supported by wooden brackets, which give the whole house a picturesque quality. The outstanding balance in the proportions of the body of the house and the roof mass typical of the Šumadija log house remained unchanged through all stages of the evolution of this house type and constitutes its lasting architectural and visual value.

The interior of the house with its hearth, earthen floors, beam and board ceilings, rustically hewn and modestly decorated doors, and whitewashed walls has been preserved through careful conservation and restoration

Кућа породице Матић у Вранићу, ентеријер, детаљ
Matić Family House in Vranić, interior detail

Кућа породице Матић у Вранићу, ентеријер, детаљ
Matić Family House in Vranić, interior detail

treatment. Namely, the Matic family house could not be preserved on its original site on the periphery of the village and was therefore moved to the churchyard.

The necessity of relocation opened a number of conservation dilemmas. Even though coeval, the log church and the house did not constitute an authentic whole because priests' houses did not begin to be built within church enclosures until the late nineteenth century. An argument in justification of its new location was that the house would be presented only as an exhibit. This approach, which involved an appropriate physical distance between the two structures, produced the impression of two independent units while preserving their compatibility.

In the eastern part of the churchyard, along the fence, there also are six farm structures (two corn cribs, two sheds and two dairies) moved there from different locations in this or neighbouring villages.

Each and every person who played a role in one of the most turbulent periods in the history of the Belgrade area, the one preceding and during the First Serbian Uprising (1804–1813), is a testament to the political and social maturity of an environment that had the strength to start, carry on and finish such an unequal but vitally important struggle.

The figures associated with Vranić who are known to have been organisers and leaders of the Uprising – Pavle and Anastas Popović, Milisav nicknamed Čamdžija (the Boatman) and Mata Marković – testify to how economically strong and socially developed the area was as early as the late eighteenth century. Owing to these people, Vranić became one of the focal points of the rebellion against Ottoman rule in the nahiye of Belgrade. The Matic family house which served as their gathering place is the only reliably identified insurgent house in the Belgrade area, and – together with the log

Кућа породице Матић у Вранићу, ентеријер, детаљ
 Matic Family House in Vranić, interior detail

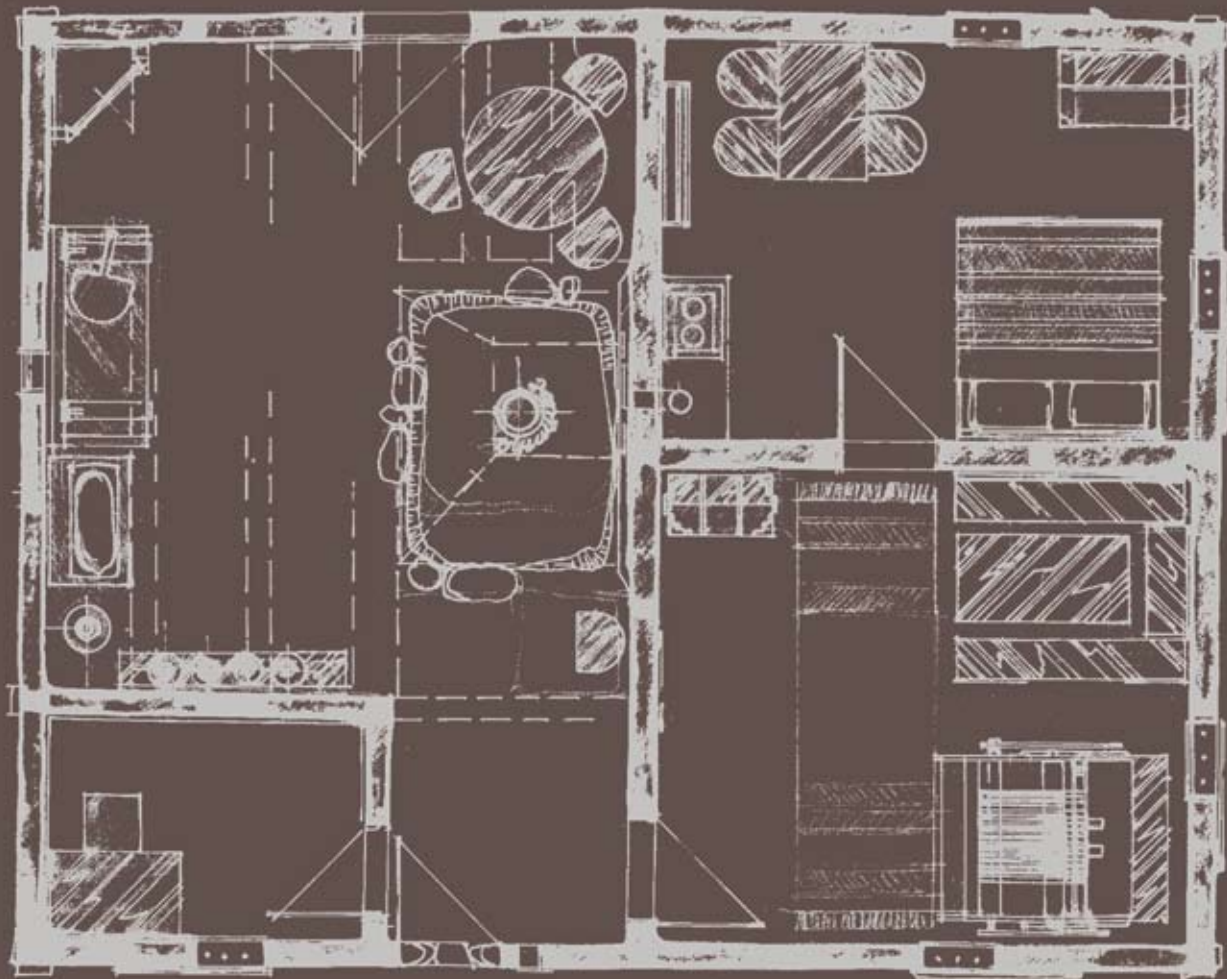
church, the church of St Elijah, the tombstones in the churchyard and the rich collection of the priest Radivoje Mitrović – constitutes a priceless piece of Serbian heritage.

1. For more see H. Šabanović, *Turski izvori za istoriju Beograda*, vol. I/1 (Belgrade 1964); P. Matković, 'Putovanja po Balkanskom poluostrvu XVI vijeka', *Rad JAZU* 116 (1893); D. Popović, *Srbija i Beograd* (Belgrade 1950).

2. On account of its manifold value the church was designated a heritage building of great significance (*Sl. glasnik SRS* no. 14/79). The Matic family house does not enjoy the same status but it sits on a protected plot of land and forms a whole with the log church.

Literature

1. H. Šabanović, *Turski izvori za istoriju Beograda*, vol. I/1 (Belgrade 1964)
2. P. Matković, 'Putovanja po Balkanskom poluostrvu XVI vijeka', *Rad JAZU* 116 (1893)
3. D. Popović, *Srbija i Beograd* (Belgrade 1950)
4. Barajevo i okolina, ed. Mihailo Mitrović (Belgrade 1964)
5. B. Vujović, 'Crkve brvnare u okolini Beograda', *Godišnjak Grada Beograda* XIX (1972)
6. B. Vujović, 'Crkveni spomenici na području grada Beograda', *Saopštenja* 13 (1973)
7. N. Živković, *Narodno graditeljstvo – Spomenik kulture danas* (Belgrade 2007)
8. CHPIB Documentation

Кућа породице Матић у Вранићу, основа, цртеж
Matić Family House in Vranić, ground plan, drawing

Кућа породице Матић у Вранићу Matić Family House in Vranić

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

За издавача: Нела Мићовић, директор

Аутор: Нада Живковић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: DOO MAGYAR SZO KFT, Нови Сад

Београд, 2016.

Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

728.6(497.11)(036)

ЖИВКОВИЋ, Нада, 1959-

Кућа породице Матић у Вранићу = Matić Family House in Vranić /
[текст Нада Живковић ; превод Марина Адамовић Куленовић ; фотографија
Снежана Неговановић]. - Београд : Завод за заштиту споменика културе града
Београда - установа културе од националног значаја = Belgrade : Cultural
Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of
National Significance, 2016 (Нови Сад : Magyar Szó). - 10 стр. : илустр.
; 20 x 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки
преузет из колофона. - Текст штампан двостручно. - Тираж 1.000. -
Библиографија: стр. 6.

ISBN 978-86-89779-28-8

а) Вранић - Кућа породице Матић - Водичи
COBISS.SR-ID 226807564

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

